

UNA AMBAIXADA EXCEPCIONAL

Mark Planellas Witzsch

Amb admiració, a l'Antoni Rovira i Virgili (1882-1949), en acostar-nos als 125 anys del seu naixement.

En Surroca en sabia molts, de refranys del mar, però tan sols un reflectia tot allò que caracteritzava la seva existència: abans la mar per veí, que un senyor mesquí. D'ençà que tenia una embarcació pròpia no és que fos un home molt més lliure, sinó que havia substituït la servitud humana per aquell altre jou que és la dependència del mar. Sorrut com s'havia tornat, la seva única dèria era navegar-la amunt i avall, com si llaurés els conreus del Camp de Tarragona, feinejant-hi jorn rere jorn, fins i tot els dies més sants de l'any litúrgic. Aquell vint-i-quatre de desembre va ser una d'aquelles ocasions diguem-ne ominoses. Per al patró solitari, la nit de Nadal no era data de grata recordança, perquè uns anys enrere havia patit una gran desgràcia familiar. I per tal de no haver d'encaiparrar-se en l'assumepte, llevà l'àncora al matí, encara que tot indiqués que a la tarda faria mala mar. Incredul com s'havia tornat, estava convençut que el Nadal no tractava

tothom amb la mateixa bonesa. Mentre les famílies el celebren arrecerades al caliu de l'escó de la llar de foc, ell s'entossudia en passar-lo lluitant contra les inclemències del temps en la gèlida nit de desembre; mentre els joiosos anaven a la missa del gall per festejar l'inici de la vida de Jesús, tan plena de misteri, ell es refusava a assimilar el misteri de la dissort que havia trasbalsat la seva; mentre els feligresos eren a la missa del gall i contemplaven com s'alçava el majestuós canelobre de ciris vers el sostre de la catedral, en Surroca cercava la buidor i la foscor del gran mar per tal de demostrar-se a si mateix com alguns no disposaven ni del llum d'una espelma pròpia per fer via sota el cel negre de l'hivern.

Contravenint el merescut descans dels seus homes, el pailebot havia salpat del balcó del Mediterrani el matí de la mateixa vigília de la diada de Nadal, mal que la tripulació no sortís de la perplexitat que li produïa aquesta nova aspresa del seu capitost: "És al matí quan s'agafa el peix!" exclamà entossudit, fent ús d'una de les seves dites. És clar que tots ells s'avingueren a la consigna, ja que al cap i a la fi vivien del mar i de la paga que en Surroca els donava cada dia. Arrencats de llurs famílies en hores consagrades, el jorn se'ls féu interminable, tot i que treballaren de valent per tal de passar el tràngol sense haver de capficar-s'hi gaire. I val a dir que l'esforç tingué la seva gratificació, ja que ensopegaren amb un banc de peix que per llur volum semblava un regal de Nadal amb el qual Déu volia recompensar aquells homes. Gairebé sense adonar-se'n, s'entretingueren empaitant la pesca extraordinària, obrint via mar enfora, fins que els sorprengué l'hora foscant. Frisat per aquell descuit, per la boirada i la mala mar que

s'hi estava ajuntant, el patró manà virar la nau i tornar immediatament al port de Tarragona.

El retorn se'ls féu interminable, mal que se'l passaren destriant les captures per cabassos i netejant la coberta de la nau, perquè els mariners sabien que a aquella hora llurs famílies sopaven i es preparaven per anar a la missa de mitjanit. D'aquesta manera, després de totes aquelles hores d'agitació, l'enuig tornà a amarar-se a la coberta de la nau, fins que un dels més veterans xiuxiejà enrabiàt:

—Quin carallot, el nostre patró; mira que fer-nos aquesta mala passada la nit de Nadal!

Tot i les ràfegues de vent i la distància que els separava, en Surroca tenia una oïda ben fina:

—No et queixis, Morell —emeté amb indiferència—. Bé que avui tornaràs a Tarragona amb la bossa plena! I no t'amoïnis, que et ben asseguro que aquesta nit acompanyaràs la dona i els fills a la missa del gall.

Era del tot cert que la bossa era plena a vessar, però també ho començava a estar el navili, que s'empassava totes les onades de la tempesta que s'anava congriant a gran velocitat. Tronà: —Santa Tecla la tronera!

Tota la tripulació es posà en cos i ànima en la tasca de fer retornar el pailebot al port de Tarragona, i encara que la boira els dificultava l'orientació, arribà un moment en què començaren a veure els llums de la costa. Baldament s'esforçaren de debò, la riba desaparegué rere la boirada tal com n'havia sorgit, i a partir d'aquell moment ja no els fou possible esguardar els llums que fins aleshores havien estat guspirejant com estrelles que s'esvaniren rere els promontoris d'aigua negra que arquejaven l'horitzó. Debades seguiren cercant, però semblava que una d'aquelles onades

s'hagués empassat tot el litoral del Tarragonès. Mentre provaven d'orientar-se mirant el firmament, asseveraren que la nuvolada no els deixava veure els estels, i l'únic que adesiara emergia entre el bromall era la lluna, blanca i suspesa del sostre del cel. Malauradament, de ben poc els servia en aquella maniobra d'aproximació, ja que els quedava a la popa del pailebot.

Al cap d'una estona, fins i tot aquell astre acabà desapareixent rere el cel rúfol i el perill d'embarrancar en qualsevol moment es féu imminent. Com si tot plegat no pogués anar a pitjor, mentre la nau feia saltirons damunt les onades com si fos una closca de nou, una gran massa d'aigua esclafí contra el costat d'estribord, fent que tot el bastiment escarrinxés com emetent gemecs d'estremiment. Després de donar un giravolt com si fos una baldufa, el rumb quedà alterat d'una faisó incerta. Havent esguard que no hi havia cap far que guiés els navegants, no trobaren la manera de tornar a orientar-se.

—Que Déu ens ajudi! —clamà un dels mariners, pensant en la família que a aquella hora devia ser a la missa del gall mentre alçaven el salomó amb els ciris encesos. Esparverat per desconèixer on eren, la por d'embarrancar en qualsevol moment fins i tot acabà ficant-se dins el cos del patró—: Dimonis, apagueu tots els llums! —ordenà alarmat, amb l'esperança que la foscor els permetés retrobar alguns dels referents dels cels o de la terra—. Afanyeu-vos!

En fer-se la foscor més absoluta, els mariners quedaren encerclats de muntanyes d'aigua enfurismades i ràfegues de vent que els ferien l'oïda a batzegades.

—Surroca, mireu, la lluna és al nostre davant! —vociferà un dels mariners. Com per un misteri imponderable,

la lluna, taronja i ben arrapada al mar, s'havia plantat a la proa del navili, apareixent i desapareixent entre les fosques onades. Girem la nau per tornar a navegar cap a la costa?

El patró cavil·là durant breus segons sobre el que calia fer. Si viraven l'embarcació per deixar la lluna al darrere, volia dir que es dirigien cap al litoral, encara que el problema raïa en no saber on de la línia costanera anirien a parar. I si embarrancaven en el sorrals d'una de les platges? Amb aquell temporal tots ells corrien el perill d'ofegar-se si la nau quedava encallada de costat. D'acord amb aquestes consideracions, l'instint li acabà dient que, desconeixent la posició del vaixell i sabent que els bancals podien ser arreu, el que calia era navegar cap a aigües més profundes on el pailebot no pogués tocar fons. Amb aquella resolució, s'adreçà al mosso que encara l'esguardava, esperant que li disparés les ordres pertinents:

—Massa perillós —vociferà—, no ens hi podem acostar, a la riba! Salparem cap a mar oberta i ens hi quedarem fins a l'eixida del sol.

I enfilaren vers la lluna que s'estava allà al melic del mar, un centre sense bancals esquivols, decidits a fer nit i tornar a terra a trenc d'alba. Mentre la lluna els guiava en la foscor com si fos un far i s'endinsaven en aquelles aigües que per força havien d'ésser més fondes, el patró tingué la sensació que aquell cos celest s'eixamplava un xic:

—Això és que l'atmosfera és més neta aquí fora —murmurà breument.

Amb tot i això, a mesura que el vaixell avançava cap a aigües obertes, en lloc d'esclatar en tota llur bravura, el mar semblava amansir-se. Els mariners, que, sorpresos com

estaven, guaitaven aquella insòlita ambaixada de llum que creuava l'horitzó, tampoc no acabaven d'entendre el que estava passant, però, en tot cas, celebraven l'encert del seu capítol. Aprofitant la calma inexplicable, molts d'ells començaren a pensar en les seves famílies, i en el Nadal que a aquella hora se celebrava a la Seu de Tarragona i que de ben segur es perdrien. I s'estigueren així, certament basquejats per aquella creixent calma i aquell misteri, fins que un dels mariners més joves, que s'estava a la proa de la nau per guaitar a través de la boira, cridà esglaiat:

—Mare de Déu senyor! Som a punt d'estavellar-nos contra un escull!

En aquell instant, poc va importar la incoherència de l'observació —perquè, com diantres hi podia haver rompenys rocallosos tan lluny de la riba?—, i encara pogueren arreglar-se-les per fer virar el navili de manera que passés a frec d'aquella formació de pedra. Un instant després, mentre se n'apartaven, la tripulació mirà enrere i entengué que allò no era pas roca viva, sinó l'escullera d'un port. Allò, que més que un misteri se'ls apareixia com a pura fetilleria, considerant que havien estat perseguint la lluna mar endins, els glaçà el cor. Tremolós, el patró dirigí l'esguard endavant, fixat en el cos celest que suposadament els havia estat guiant cap a mar oberta i que encara apareixia difuminat entre la bromada. S'estigué en aquell posat fins que les darreres traces de boira s'esvaïren i el deixaren al descobert, i aleshores comprovà que aquell llum rodó no era pas la lluna, sinó el rosetó il·luminat de la catedral. A través del gran vitrall, la incandescència del canelobre de braços havia estat irradiant la fosca nit a partir de l'hora de la missa del gall. Elevat vers el sostre fins a l'alçada del

rosetó, els cent ciris encesos del salomó s'havien fet visibles, repartint fortuna entre els feligresos i els malaurats mariners a l'ensem.

Com si es desplaçés tot sol, el pailebot lliscà per l'aigua plàcida fins a la zona d'amarratges. Dementre en Surroca es gratava la barba amb un posat de circumstàncies, perquè entengué que aquella nit havia estat santa per a tothom, tan si ho volia com si no, dispensant benastrugança fins i tot a qui, com ell, s'havia refusat a rebre-la. Mal que va passar aquelles hores exposat a les inclemències del temps, el seu jorn també havia estat tocat per la mateixa bonesa i germanor que regnava dins de la Seu de Tarragona. I encara que hagués negat tot aquell misteri, navegant a les palpentes, almenys aquella nit hagué d'admetre que alguna voluntat intel·ligible l'havia guiat sota el firmament de l'hivern, com far en la fosca nit.